

הַיּוֹדֵךְ עֶפֶר הַנִּגִיד אֲמַתְךָ : שְׁמַע יְהוָה וְחַנּוּנֵי יְהוָה הֵיחָה עֲזוֹר לִי :
 הַפִּקֶת מִסְפְּדֵי לְמַחֹל לִי פִתְחֶת שְׁקִי וּתְאַזְרֵנִי שְׁמַחָה : לְמַעַן
 יִזְמְרֶךָ כְּבוֹד וְלֹא יֵדַם יְהוָה אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אֲדֹנָי :

הַרְיֵנִי מִזֶּמֶן אֵת פִּי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח אֵת בּוֹרְאֵי. לְשֵׁם יְחִיד קוֹדֶשׁ אֵל
 קָרִיף הוּא וְשְׁכִינְתָּהּ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנִעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל :

בְּרוּךְ שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ
 עוֹשֶׂה בְּרָאשִׁית. בְּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה. בְּרוּךְ גּוֹזֵר
 וּמְקַיֵּם. בְּרוּךְ מְרַחֵם עַל הָאָרֶץ. בְּרוּךְ מְרַחֵם עַל
 הַבְּרִיּוֹת. בְּרוּךְ מְשַׁלֵּם שְׂכָר טוֹב לִירְאָיו. בְּרוּךְ חַי
 לְעַד וְקַיָּם לְנֶצְחֵךְ. בְּרוּךְ פּוֹדֶה וּמַצִּיל. בְּרוּךְ שְׁמוֹ :
 בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָאֵל הָאֵב
 הַרְחֵמֵן הַמְהַלֵּל בְּפִי עַמּוֹ מְשַׁבַּח וּמְפָאֵר בְּלִשׁוֹן
 חֲסִידָיו וְעַבְדָּיו. וּבְשִׁירֵי דוֹר עַבְדֶּךָ. גְּהַלְלֶךָ יְהוָה
 אֱלֹהֵינוּ בְּשִׁבְחוֹת וּבְזִמְרוֹת נִגְדְלֶךָ וּנְשַׁבְּחֶךָ וּנְפָאֲרֶךָ

אודר (תהלים ל, א—י"ג). מצינו שכאשר מחו שני בני אהרן, נדב ואביהו, לפני
 ה', לא התרעם אהרן תכתו על השי"ת ולא דבר מאומה כנגדו, כמו שנאמר
 (ויקרא י', ג') וידום אהרן. אבל דוד המלך ע"ה הוסיף ואמר, למען יזמרך כבוד
 ולא ידם, שאין צריכין להסתפק בדממה אלא צריכין ליתן שבח והודאה להשי"ת
 על כל מה שקורה לאדם (ועיין במקור ברור).

ברוך שאמר וכו' ברוך גוזר ומקיים. לכאורה יש להקשות, מה שבח הוא להשי"ת
 שהוא גוזר ומקיים, הלא גם שופט בשר ודם גוזר ומקיים? אך נראה דלפעמים
 יקרה שהמלך גוזר שהחוטא ישב שלוש שנים במאסר, אבל לבסוף מת החוטא
 לאחר שנה, א"כ לא נתקיימה גזירתו, אבל השי"ת אם הוא גוזר, אזי מתקיים
 כמו שגזר.

משבח ומפאיר בלשון חסידיו ועבדיו, ובשירי דוד עבדך. במה שכתוב ובכלי
 שיר דוד (נחמיה י"ב, ל"ו) רומז לפסוקי דזמרה, כן כתב הרב רייפמאן (מובא
 בספר ערך תפלה, סימן ט"ו).

וְנִזְכִּיר שְׁמֶךָ וְנִמְלִיכֶךָ מִלְּפָנֶיךָ אֱלֹהֵינוּ יְחִיד חַי
הַעֹלָמִים מֶלֶךְ מְשַׁבַּח וּמְפָאֵר עֲדֵי עַד שְׁמוֹ הַגָּדוֹל.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָהוָה מֶלֶךְ מְהֻלָּל בְּתַשְׁבְּחוֹת :

הודו ליהנה קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו: שירו
לו זמרו לו שִׁיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו : הַתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ יִשְׁמַח

מלך מהלל בתשבחות. ואם תאמר למה לא פרט באיזו תשבחות מהללים להשי"ת. נראה עפ"י מאמרם ז"ל, אל יספר אדם בשבחו של חברו יותר מדי, שמתוך שבחו בא לידי גנותו (ערכין ט"ו, ע"א; ב"ב קס"ד, ע"ב, לפי גירסת הרי"ף). מאמר מפליא הוא זה, שאם אחד מבקש לספר בגנותו של חברו מי מעכב בידו ולמה יתחיל לספר בשבחו של חברו? ועוד, היאך יגיע מתוך שכח לגנות? אך נראה לומר בזה, כי אם רואים אדם חכם ומשכיל ובעל מדות טובות, אין צריכין לספר בשבחו, כי חכמות בחוץ תרגה (משלי א', כ'). אבל אחד שאינו מפורסם בחכמתו ובצדקתו, אם רוצים לדבר אודותיו נחוץ מקודם לספר מעלתו למען גכיר מי הוא זה. לכן אמרו חז"ל: אל יספר אדם בשבחו של חברו, כי אם נחוץ לשבחו, מזה נראה גנותו, שאינו חכם שחכמתו בחוץ חרון, כי יש בו איזה חסרון. ומסופר מרופא אחד שבא לבקר את החולה, וטרם בואו הכינו בבית ריח של בשמים, ונתנו אבקת הרוכלין על גחלים לוחשות כדי להעלות ריח טוב בבית. כאשר בא הרופא אמר לבני הבית בגערה: איך יוטב מצב החולה כשהוא נמצא בבית שריחו רע ואוירו אינו טוב? קראו בני הבית בתמהון: מה אדוני דובר, הלא מלאנו הבית בריח טוב ומוגמר בבשמים? ! ענה הרופא ואמר: אם לא היה האויר רע קודם לכן, למה היה לכם לגמר בסממנים ולקטר בבשמים קודם בואי. וכן מצינו אצל נח שנאמר בו (בראשית ו', ט') איש צדיק תמים היה בדורותיו, ויש דורשין אותו לגנאי (סנהדרין ק"ח, ע"א), מכיון שהוצרך הכתוב לשבחו שהיה צדיק בדורו, נראה שלא היה כל כך צדיק בדור אחר. לכן אם מפארים אדם שהוא צדיק, יכול להיות שאינו חכם, ואם משבחים אחד שהוא חכם, אולי אינו צדיק. אבל השי"ת הוא כליל השלמות, בלי שום חסרון, ולכן אומרים מלך מהלל בתשבחות, שכל התשבחות שישנם נמצאים בו והמפרט אינו אלא גורע. הודו לה' קראו בשמו. הודו, הוא על העבר, היינו עבור הטובות שעשה עמנו. וגם על להבא, קראו בשמו, תמיד, להטיב עמנו. ועל ידי כך נודיע בעמים עלילותיו, שגם הם ידעו פעולות ה'.

תפלת שחרית

לה

לב מבקשי יהוה : דרשו יהוה ועזו בקשו פניו תמיד : זכרו
 נפלאותיו אשר עשה מפתי ומשפטי פיהו : זרע ישראל עבדו
 בני יעקב בחיריו : הוא יהוה אלהינו בכל הארץ משפטי : זכרו
 לעולם בריתו דבר צוה לאלקי דור : אשר כרת את אברהם
 ושבועתו ליצחק : ויצמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם :
 לאמר לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם : בהיותכם מתי מספר
 כמעט וגרים בה : ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם
 אחר : לא הגיח לאיש לעשקם ויזכח עליהם מלכים : אל תגעו
 במשיחי ובנביאי אל תרעו : שירו ליהוה כל הארץ בשרו
 מיום אל יום ישועתו : ספרו בגוים את כבודו בכל העמים
 נפלאותיו. כי גדול יהוה ומהלל מאד ונורא הוא על כל אלהים :
 כי כל אלהי העמים אילים להסיק מעט. ויהוה שמים עשה :
 הוד והדר לפניו עז ותדונה במקמו : הבו ליהוה משפחות
 עמים הבו ליהוה כבוד ועז : הבו ליהוה כבוד שמו שאו מנחה
 ובאו לפני השפתו ליהוה בהדרת קדש : חילו מלפניו כל הארץ
 אף תכון מבל כל תמוט : ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו
 בגוים יהנה מלך : ירעם הים ומלאו יעלין השדה וכל אשר בו :
 אז ירננו עצי היער מלפני יהוה כי בא לשפוט את הארץ : הודו
 ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו : ואמרו הושיענו אלהי ישענו

בהיותכם מתי מספר כמעט וגרים בה. כי כל נחשוב כי ה' בחר בנו מפני
 שאנחנו המרובים, לכן אמר ה' יתברך לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם
 ויבחר בכם, כי אתם המעט מכל העמים (דברים ז', ז'), ואף בהיותכם מתי מספר
 גם כן חשק ה' בכם.

ויתהלכו מגוי אל גוי. מדרך הגרים להיות מדוכאים ושפלים, ובכל זאת לא
 הניח לאיש לעשקם. ואם קרה לפעמים שפגעו באברהם ויצחק, כמו פרעה ואבימלך,
 אז ויזכח עליהם מלכים, שנאמר (בראשית י"ב, י"ז) וינגע ה' את פרעה, ואמר
 להם: אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו, שנאמר (שם כ', ז') ועתה השב אשת
 האיש כי נביא הוא.

וקבצנו והצילנו מן הגוים להדות לשם קדשך להשתבח
 בתהלתך: ברוך יהוה אלהי ישכאל מן העולם ועד העולם
 ניאמרו כל העם אמן והלל ליהנה: רוממו יהנה אלהינו והשתחו
 להדם רגליו קדוש הוא: רוממו יהנה אלהינו והשתחו להר
 קדשו כי קדוש יהנה אלהינו: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית
 והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו: אמה יהנה לא תכלא
 רחמיה ממני חסדך ואמתך תמיד יצרוני: וזכר רחמיה יהנה
 וחסדך כי מעולם המה: תנו עו לאלהים על ישכאל גאנתו
 ועו בשחקים: נורא אלהים ממקדשיך אל ישכאל הוא נתן עו
 ומעצמות לעם ברוך אלהים: אל גקמות יהנה אל גקמות
 הופיע: הנשא שפט הארץ השב גמול על גאים: ליהנה
 הושיעה על עמך ברכתך סלה: יהנה צבאות עמנו משגב לנו
 אלהי יעקב סלה: יהנה צבאות אשרי אדם בטח בך: יהנה
 הושיעה המלך יעגנו ביום קראנו: הושיעה את עמך וברך את
 נחלתך ורעם ונשאם עד העולם: נפשנו חקמה ליהנה עזרנו
 ומגנו הוא: כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו: יהי
 חסדך יהנה עלינו כאשר יחלנו לך: הראנו יהנה חסדך וישעך
 תמן לנו: קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך: אנכי יהנה
 אלהיך המעלה מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו: אשרי העם
 שפכה לו אשרי העם שיהנה אלהיו: ואני בחסדך בטחתי גל
 לבי בישועתך אשירה ליהנה כי גמל עלי:

אין אומרים מזמור לתודה לא בשבת וייט ובימי פסח ולא בערב
 יום כפור. ואומרים אותו מעומה.

מזמור לתודה תריעו ליהנה כל הארץ: עבדו את יהנה בשמחה באו

מזמור לתודה תריעו לה כל הארץ. ההבדל בין דבר הנעשה בדרך הטבע ובין
 דבר הנעשה בדרך נס ולמעלה מדרך הטבע הוא זה, כי על דבר הנעשה בדרך

לפניו ברננה: קעו פי יהנה הוא אלהים הוא עשנו ולו (ולא כתיב) אנחנו עמו
 וצאן מרעיתו: באו שערינו בתודה וצרוזתיו בתהלה תודו לו ברכו שמו: פי
 טוב יהנה לעולם חסדו ועד דר ודר אמננה:

יהי כבוד יהנה לעולם ישמח יהנה במעשיו: יהי שם יהנה
 מברך מעתה ועד עולם: ממזרח שמש עד מבוא מהלל שם
 יהנה: רם על כל גוים יהנה על השמים כבודו: יהנה שמך
 לעולם יהנה זכרך לדר נדר: יהנה בשמים הכין כסאו ומלכותו
 בכל משלה: ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים יהנה
 מלך: יהנה מלך יהנה מלך יהנה ימלך לעלם ועד: יהנה מלך
 עולם ועד אבדו גוים מארצו: יהנה הפיר עצת גוים הניא
 מחשבות עמים: רבות מחשבות בלב איש נעצת יהנה היא
 תקום: עצת יהנה לעולם תעמד מחשבות לבו לדר נדר: פי הוא
 אמר ויהי הוא צנה ויעמד: פי בחר יהנה בציון אנה למושב לו:
 פי יעלב בחר לו נה ישראל לסגלתו: פי לא יטש יהנה עמו
 ונחלתו לא יעזב: והוא רחום וכפר עון ולא ישחית והרבה
 להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו: יהנה הושיעה המלך
 יעגנו ביום קראנו:

אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה: אשרי
 העם שככה לו אשרי העם שיהנה אלהיו: תהלה

הטבע, נמצאים אנשים אשר יאמרו כי במקרה נעשה דבר זה; אבל אם נעשה דבר
 למעלה מדרך הטבע אף שאינם מאמינים יאמרו כי מה' היתה זאת, וזהו שנאמר
 הריעו לה' כל הארץ, שאף שאינם מאמינים יכירו כי מה' היתה זאת.

עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. מדרך הטבע שהעובד ישמח בגמר
 מלאכתו, בעת שיבוא על שכרו. אבל בשעת המלאכה עדיין אינו שמח, כי יפחד
 אולי לא יבוא על שכרו כחפצו. לא כן עובדי ה', עליהם נאמר עבדו את ה' בשמחה,
 כי בטוח הוא שיבואו על שכרם בשלמות אפילו בעת שיבואו לפניו, לפני ה', ולכן
 כבר בבואם יבואו לפניו ברננה.

לְדוֹר אַרְוַמְמָה אֱלוֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאַבְרָכָה שְׁמָהּ לְעוֹלָם
 וָעֶד: בְּכֹל יוֹם אַבְרָכָה וְאַהֲלֵלָהּ שְׁמָהּ לְעוֹלָם וָעֶד:
 גְּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶסֶר: דוֹר
 לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיהָ וּגְבוּרָתֶיהָ יִגְדֹּדוּ: הַדָּר כְּבוֹד
 הַדָּרָה וְדַבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיהָ אֲשֵׁיחָהּ: וְעוֹזוֹ גּוֹרְאוֹתֶיהָ
 לֵאמָרוּ וּגְדוּלָּתָהּ אֲסַפְּרָנָהּ: זָכַר רַב טוֹבָהּ יִבְיַעוּ
 וְצִדְקָתָהּ יִרְגְּנוּ: חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה אֲרָף אַפָּיִם וּגְדֹל
 חֶסֶד: טוֹב יְהוָה לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו: יוֹדוּהָ
 יְהוָה כָּל מַעֲשֵׂיהָ וְחִסְדֶּיהָ יִבְרַכּוּכָהּ: כְּבוֹד מַלְכוּתָהּ
 לֵאמָרוּ וּגְבוּרָתָהּ יִדְבְּרוּ: לְהוֹדִיעַ לְבַנְיָהּ הָאָדָם
 גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הַדָּר מַלְכוּתוֹ: מַלְכוּתָהּ מַלְכוּת כָּל
 עֲלָמִים וּמַמְשַׁלְתָּהּ בְּכָל דוֹר וָדָר: סוּמָהּ יְהוָה לְכָל
 הַנְּפִלִים וְזוֹקֶה לְכָל הַכְּפוּפִים: עֵינַי כָּל אֵלֶיהָ יִשְׁבְּרוּ
 וְאַתָּה נוֹתֵן לָהֶם - אֶת אֲכָלָם בְּעֵתוֹ: פּוֹתַח אֶת יָדָהּ
 וּמַשְׁפִּיעַ לְכָל-חַי רְצוֹן: צַדִּיק יְהוָה בְּכָל-דַּרְכָּיו וְחִסִּיד
 בְּכָל מַעֲשָׂיו: קָרוֹב יְהוָה לְכָל קָרְאִיו לְכָל אֲשֶׁר

כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר
 מלכותו. יש לשאול, למה נאמר בהתחלה כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו,
 מלכות ראשונה ואחר כך גבורה, ואילו אצל ההודעה לבני האדם מהפכין הסדר
 ואומרים להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו, ראשונה גבורה ואחר
 כך מלכות? ושמעתי מפרשים כי עם ישראל, שעליו נאמר וחסידך יברכוך, המה
 מאמינים בהשם יתברך ויודעין מלכותו גם בלי גבורותיו, ולכן נאמר בהם כבוד
 מלכותך יאמרו, ואחר כך ידברו מגבורות ה'. אבל בני האדם, היינו שאר כל
 העמים, המה יתפעלו רק מגבורות ה', ומזה יבינו כבוד מלכותו, ולכן הזכיר בהם
 קודם גבורות ואחר כך מלכות, שמתוך שרואים גבורותיו אוי יבינו כבוד הדר
 מלכותו.

יִקְרָאָהוּ בְּאֵמֶת: רְצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה וְאֵת שׁוֹעֲתָם
 יִשְׁמַע וַיּוֹשִׁיעֵם: שׁוֹמֵר יִהְיֶה אֵת כָּל אֲהַבָּיו וְאֵת
 כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיד: תְּהַלֵּת יִהְיֶה יְדָבָר פִּי וַיְבָרֵךְ
 כָּל בָּשָׂר שֶׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד; וְאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יְיָ
 מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ הַלְלֵי גִפְשֵׁי אֵת יְהוָה: אֲהַלְלָה יְהוָה בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה
 לֵאלֹהֵי בְעוֹדֵי: אֵל תִּבְטְחוּ בְּגִדִיבִים בְּכֵן אָדָם שְׂאִין לוֹ תְשׁוּעָה:
 תֵּצֵא רוּחוֹ יֵשֵׁב לְאֲדָמְתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא אָבְדוּ עֲשָׂתֵנִתִּיו: אֲשֶׁר־
 שָׂאֵל יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שָׁבְרוֹ עַל יְהוָה אֱלֹהָיו: עֲשֵׂה שְׁמַיִם וָאָרֶץ
 אֵת הַיָּם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר בָּם הַשׁוֹמֵר אֵמֶת לְעוֹלָם: עֲשֵׂה מִשְׁפָּט
 לְעֹשִׂיקִים נָתַן לָחֶם לְרַעֲבִים יְהוָה מִתִּיר אֲסוּרִים: יְהוָה פָּקַח
 עֵינָיו יְהוָה זָקַף כְּפֹסָפִים יְהוָה אֲהַב צְדִיקִים: יְהוָה שִׁמְרֵ אֵת
 גְּרִים יְתוֹם וְאֶלְמָנָה יַעֲזֹד נְדָרָךְ רְשָׁעִים יַעֲנֵת: יִמְלֹךְ יְהוָה
 לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדָר וְדָר הַלְלוּיָהּ:

הַלְלוּיָהּ פִּי טוֹב וּמְרָה אֱלֹהֵינוּ פִּי נְעִים נֶאֱוָה תְהַלֵּה: בְּנֵה
 יְרוּשָׁלַם יְהוָה נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס: הַרְפֹּא לְשִׁבּוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ
 לְעֻצְבוֹתָם: מוֹנֶה מִסְפָּר לְכוֹכְבִים לְכֹלֵם שְׁמוֹת יִקְרָא: גְּדוֹל
 אֲדוֹגֵינוּ וְרַב כֹּחַ לְתַבּוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר: מְעוֹדֵד עֲגוּיִם יְהוָה מִשְׁפִּיל
 רְשָׁעִים עַד־יָרֵץ: עֲנֵנוּ לִיהוָה בְּתוֹדָה וְזָמְרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְּכִנּוּר:
 הַמְכַסֶּה שְׁמַיִם בְּעָבִים הַמְכִּין לְאָרֶץ מָטָר הַמְצַמֵּחַ הַרִים חֲצִיר:

מונה מספר לכוכבים לפלג שמות יקרא. כי לכל כוכב ניתן כח להשפיע בעולם.
 זה מגדל צמחים, זה משפיע שלום וזה מלחמה (עין פירוש הרמב"ן על התורה,
 דברים י', י"ז).

גדול אדונינו ורב כח. כי הוא הנותן כח לכל הברואים.

המצמיח הרים חציר. יבואר על פי מאמרם (ויקרא רבה ספכ"ב) על הפסוק
 (איוב מ', כ) כי בול הרים ישאו לו, בהמה אחת היא ורבוצה על אלף הרים, ואלף

נותן לבהמה לחמה לבגני ערב אשר יקראו: לא בגבורת הסוס
 יחפץ לא בשוקי האיש ירצה: רוצה יהנה את רצויו את
 המינהלים לתסדו: שבחי ירושלם את יהנה הללי אלתה ירון:
 כי תזק בריחי שעריך ברך בגיך בקרבך: השם גבולך שלום
 חלב חטים ישביעך: השלח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו:
 הנתן שלג בצמר כפור כאפר יפזר: משליך קרחו כפתים לפני
 קרתו מי יעמד: ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים: מגיד
 דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל: לא עשה כן לכל גוי
 ומשפטים כל ידעום הללויה:

הרים מגדלים לה כל מיני עשבים וכל מיני מאכל, לאכילתן של צדיקים לעתיד
 לבא, והיא אוכלת, להגיד לך שכל מעשיו של הקב"ה יש בהן הנאה בעולם הזה
 ולעתיד לבוא.

לפני עורב אשר יקראו. כדאיתא בגמרא (עירובין כ"ב, א') שהעורב אכזרי על
 בניו, ואיתא במדרש (ויקרא ריש פי"ט) שהקב"ה מזמין להם יתושים מתוך צואתם
 ואוכלים. ומוזה נראה כי השי"ת רצונו להזמין לכל אחד פרנסתו במקומו, לכל
 יגוד לבקש לו מזונו.

השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך. יען אם הם חסרין פרנסתם, אז אין שלום
 בבית, כדאיתא בכבא מציעא (נ"ט, ע"א) כד משלם שערי מכדא, נקיש ואתי
 תיגרא. לכן אומרים השם גבולך שלום, על ידי שחלב חטים ישביעך.

מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל
 ידעום. כתב בספר פנים יפות (שחבר בעל התפילה) על הפסוק (שמות ט"ו, כ"ה)
 שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו. שבתחילה שלא טעמו מתיקות התורה היה
 להם כחוק, ואחר שהמתיקו המים על ידי עץ החיים היה להם בבחינת משפט,
 שהוא כולל הבנת הטעמים. ע"כ תוכן דבריו. כלומר, שעל ידי שאדם בתחלתו
 מקיים את המצוות בלי דעת הטעם, ויחד עם זה הוא עוסק בתורה אזי יגיע אחר כך
 להבין טעמים של החוקים, והם נעשים לו כמשפטים. אולם כל זה הוא רק לנו
 משום שאנו מקיימים את החוקים, בלי לשאול לטעמם. לא כן אומות העולם שהמה
 חוקים תחלה להבין טעם החוקים, השי"ת מקשה לבם לכל יבינו טעם הדבר,
 ונשאר אצלם חוק בלא טעם, לכן אומרים, מגיד דבריו ליעקב, וחוקיו, שהם
 נעשים אח"כ משפטים לישראל, לא עשה כן לכל גוי, שהם לא יגיעו להבין יותר,
 ונשאר בידם רק חוקים, אבל משפטים כל ידעום.

הַלְלוּהָ הַלְלוּ אֶת יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם הַלְלוּהוּ בְּמְרוֹמַיִם :
הַלְלוּהוּ כָּל מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו: הַלְלוּהוּ שְׁמֹשׁ וַיָּרַח
הַלְלוּהוּ כָּל כּוֹכְבֵי אֹר: הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְהַמַּיִם אֲשֶׁר
מֵעַל הַשָּׁמַיִם: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה כִּי הוּא צִוָּה וַנִּבְרָא: וַיַּעֲמִידֵם
לְעַד לְעוֹלָם חֶק נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר: הַלְלוּ אֶת יְהוָה מִן הָאָרֶץ
תְּנִינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת: אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֵּג וְקִיטוֹר רוּחַ סַעֲרָה עֹשֶׂה
דְּבָרוֹ: הַהָרִים וְכָל גְּבְעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים: הַסִּיָּה וְכָל בְּהֵמָה
הַמָּשׁ וְצִפּוֹר בְּנֶף: מַלְכֵי אֲרֶץ וְכָל לְאֻמִּים שָׂרִים וְכָל שְׁפִטֵי
אֲרֶץ: בַּחֲוִרִים וְגַם בְּתוֹלוֹת וְקַנִּים עִם גְּעָרִים: יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם
יְהוָה כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוּ עַל אֲרֶץ וְשָׁמַיִם: וַיִּרְם קַחוּ
לְעַמּוֹ תְהַלְהֵ לְכָל חֲסִידָיו לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קָרְבוֹ הַלְלוּהָ:

הַלְלוּ-הַ הַלְלוּ אֶת ה' מִן הַשָּׁמַיִם וכו' הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וכו' כִּי הוּא צוּה
וַנִּבְרָאוּ וכו' הַלְלוּ אֶת ה' מִן הָאָרֶץ וכו' יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם ה' כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבַדּוֹ.
יש לשאול, למה אצל צבא השמים ניתן הטעם "כי הוא צוה ונבראו", ואילו אצל
בני אדם ניתן הטעם "כי נשגב שמו לבדו"? והנראה, דהנה כתב הרמב"ם ז"ל
(בפרק ג' מהלכות יסודי התורה, הלכה ט'): "כל הכוכבים והגלגלים כולן בעלי
נפש ודיעה והשכל הם, והם חיים ועומדים ומכירין את מי שאמר והיה העולם, כל
אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים ומפארים ליוצרים כמו המלאכים, וכל
הד' יסודות שלמטה מגלגל הירח כמו אש ומים ורוח ועפר. אין בהם נפש ואינם
יודעים ומכירים את ה' אלא המה כגופים מתים, ויש לכל אחד ואחד מהם מנהג
שאינו יודעו ולא משיגו ואינם יכול לשנותו, וזה שאמר דוד הללו את ה' מן הארץ
וכו' אש וברד שלג וקיטור, וכיאוור ענין הדברים, הלוהו בני אדם מגבורותיו
שחראו באש וברד". ובמורה נבוכים (חלק ב', פרק ה') כתב הרמב"ם להוכיח
שהגלגלים בעלי דעה, שהרי נאמר בתהלים (י"ט, ב') "השמים מספרים כבוד א-ל".
ורבים תמחו על הרמב"ם, דאם כן יפרש גם אצל צבא השמים, שמספרים כבוד
א-ל מוסב על בני האדם, הרואים גבורות ה' בשמים, ומנין לו שיש לברואי השמים
חיות ונפש? ועי' פי' רש"י והמאירי לתהלים שם. ונראה כי הרמב"ם ז"ל הסתמך
על הפסוק הללו את ה' מן השמים והוא מדייק מזה שבצבא השמים פירט דוד
המלך ע"ה הלול בכל אחד ואחד, ובצבא הארץ כלל את כולם בהלול אחד. וזהו
אשר כתב הרמב"ם כי בכל דבר מן הדברים הנמצאים בעולם ישנו אחד מן

הַלְלוּנָהּ שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ תְּהַלְתֶּנוּ בְּקֶהֱל חַסִּידִים :
 יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשׂוֹ בְּגִי צִיּוֹן יִגִּילוּ בְּמַלְכָם : יִהְלְלוּ שְׁמוֹ בְּמַחֲוֹל
 בְּתֶף וְכִנּוֹר יִזְמְרוּ לוֹ : כִּי רוּצָה יְהוָה בְּעַמּוֹ יִפְאֵר עַנּוּיִם בִּישׁוּעָה :

הארבע יסודות בכמות מרובה והוא העיקר, כמו הדומם, יש בו יסוד העפר בכמות מרובה, ושאר יסודות גם כן לא יחסרו בו. ובהצומח יסוד המים הוא המרובה, ושאר היסודות גם כן לא יחסרו בו. ובחי, יסוד הרוח הוא העיקר וגם שאר יסודות נמצאים בו. ובמדבר, יסוד האש הוא העיקר אבל גם שאר יסודות לא יחסרו בו.

ועתה נבין מדוע פירט המשורר הלול בכל אחד מצבא השמים, ובצבא הארץ כללם בהלול אחד. כי בצבא השמים אין שום אחד נצרך לזולתו (חוץ מהירח דלית ליה מגרמיה כלום), כל אחד על משמרתו יעמוד ושש ושמש לעשות רצון קונו, ולא ישנה את תפקידו, וכל אחד ואחד יהלל את שם ה', שהרי המה בעלי חיים ונפש, ושכל ומדע להם. אבל ההלול הבא מן הארץ, עיקר ההלול הוא הבא מן האדם, שהוא המדבר, ובהלול האדם נכלל הלול הדי' יסודות, אש מים רוח ועפר. ההרים המה דוממים; עץ פרי צומח; החיה וכל בהמה המה החי, והמה יתנו כוחם בהמדבר. א"כ הדומם נותן כח בצומח והצומח בחי והחי במדבר, הן באכילתו והן בשמושו. וכל מלכי ארץ היינו המדברים, אשר המה מושלים על הדי' יסודות יהללו את שם ה' כי נשגב שמו לבדו, כלומר המדברים יהללו שם ה', ומכיון שהמה מוציאים יקר מזולל, מן הדי' יסודות, הרי הוא כאילו הדי' יסודות בעצמם יהללו את שם ה'.

שירו לה' שיר חדש וכו' ישמח ישראל בעושי. לכאורה צריך היה לומר ישמח ישראל בעושו. ונראה לפרש עפ"י דברי המדרש באיכה רבא על הפסוק, לא האמינו מלכי ארץ וכל יושבי תבל (איכה ד', י"ב): ארבעה מלכים היו, מה שתבע זה לא תבע זה וכו', עמד יהושפט ואמר, אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף, אלא אני אומר שירה וכו'. עמד חזקיהו ואמר, אני אין בי כח לא להרוג, ולא לרדוף, ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה. אמר לו הקב"ה, אני עושה, שנאמר (מלכים ב', י"ט) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור. ואיתא בסנהדרין (צ"ד, ע"א) שאעפ"י שחזקיהו לא אמר שירה, הארץ אמרה שירה תחתיו. ונ"ל שעל גס זה נאמר כל המזמור שירו לה' שיר חדש, אשר שיר כזה לא נשמע עוד. כי בכל המלחמות צריכין האנשים להלחם, וה' עוזר להם, ובמלחמה זו לא נלחמו כלל, רק ה' לבדו נלחם להם. וזהו ישמח ישראל בעושי, היינו ישמח ישראל במלאכי מעלה שהם עושי רצון ה'. ובני ציון יגילו במלכם,

יעלו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם: רוממות אל בגרונם
 וחרב פיפיות בידם: לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאמים:
 לאסר מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל: לעשות בהם
 משפט כתוב הדר הוא לכל חסידיו הללויה;

הללויה הלו אל בקדשו הלוהו בקיץ עזו: הלוהו
 בגבורתו הלוהו כרב גדלו: הלוהו בתקע שופר הלוהו
 בגבל וכנור: הלוהו בתוף ומחול הלוהו במנים ועגב:
 הלוהו בצלצלי שמע הלוהו בצלצלי תרועה: כל הנשמה
 תהלל יה הללויה: כל הנשמה תהלל יה הללויה:

ברוך יהוה לעולם אמן ואמן: ברוך יהוה
 מציון שכן ירושלים הללויה: ברוך יהוה אלהים
 אלהי ישראל עשה נפלאות לבדו: וברוך שם
 כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן:

יש לומר מן "ויברך ודר" עד "אחה ה' ה' האלקים" בעמידה

ויברך דויד את יהוה לעיני כל הקהל ויאמר
 דויד ברוך אתה יהוה אלהי ישראל אבינו מעולם
 ועד עולם: לך יהוה הגדלה והגבורה והתפארת
 והנצח וההוד פי כל בשמים ובארץ לך יהוה
 הממלכה והמתנשא לכל לראש: והעשר והכבוד

כי יצאו מהמלחמה בור הנצחון וכוה גראה כי רוצה ה' בעמו. יפאר ענוים בישועה,
 בלי עור אנשים.

יעלו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם. זה חזקתו וסיעתו, אשר רוממות א-ל
 בגרונם הוא כלי זינם והוא כמו חרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים.
 לאסור מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל. כי מעתה לא יוסיפו לבוא
 ולצור על ירושלים, והרי זה כאילו נאסרו רגלי מלכיהם בזקים.
 לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש. מנהג רוב המדינות כי המושל נבחר

מִלְפָּנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכָל וּבְיָדְךָ כֹּחַ וּגְבוּרָה וּבְיָדְךָ
 לְגַדֵּל וּלְחַזֵּק לְכָל: וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ
 לָךְ וּמְהֻלָּלִים לְשֵׁם תִּפְאֶרְתְּךָ: אַתָּה הוּא יְהוָה לְבַדְּךָ
 אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם
 הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה
 מְחַיֶּה אֶת כָּל־ם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לָךְ מִשְׁתַּחֲוִים: אַתָּה
 הוּא יְהוָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ בְּאַבְרָם וְהוֹצֵאתוּ
 מֵאוּר כַּשְׂדִּים וְשַׁמְתָּ שְׁמוֹ אַבְרָהָם: וּמָצֵאתָ אֶת לִבּוֹ
 בְּאֵמֶן לְפָנֶיךָ

וְכָרוֹת עָמוֹ הַבְּרִית לְתַת אֶת אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַחֲמִי הָאֲמִרִי
 וְהַפְרָזִי וְהַיְבוּסִי וְהַגְרָגְשִׁי לְתַת לְזַרְעוֹ וּמָקָם אֶת דְּבָרֶיךָ פִּי צְדִיק

על ידי העם ומי שיש לו רוב דעות הוא הנבחר. ובזה נבאר הפסוק, ויהי בישרון
 מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל (דברים ל"ג, ח). כי לפעמים נבחר
 המושל על ידי ראשי עם, ולפעמים על ידי שבטי העם, אבל ה' נבחר בין על ידי
 ראשי העם ובין על ידי שבטי ישראל. וזהו יחד שבטי ישראל, כלומר יחד עם
 שבטי ישראל. ודוד המלך אמר, לך ה' הממלכה — לך נאה השם מלך, כי אתה
 מתנשא לכל לראש, ואינך צריך להסכמת העם.

ושמי השמים. צ"ל: שמי השמים, בלא "ואו" (כמו שהוא בנחמיה ט', ו).
 ואתה מחיה את כלם. כי אם אחד בונה בית או עושה איזה כלי, כל זמן שלא
 נגמרה מלאכתו נצרכים המה אל האומן, אבל אחר גמר המלאכה אינם צריכים
 לאומן. לא כן השי"ת, אף אחר שגמר מלאכתו בשלמות צריכים עוד לפעולתו. כי
 הוא מחיה בתמידות את כולם.

וכרות עמו הברית לתת את ארץ הכנעני וכו' לתת לזרעו. "לתת" השני למה לי,
 והרי הנכון לומר וכרות עמו הברית לתת לזרעו את ארץ הכנעני וכו'. ונראה כי
 מתחילה עלה בדעת ה' יתברך לתת את ארץ כנען לאברהם, אך יען שלא שלם
 עוד עון האמורי, המתין השי"ת עד דור רביעי, כמו שנאמר, ודור רביעי ישובו
 הגה כי לא שלם עון האמורי עד הגה (בראשית ט"ו, ט"ז). לכן אומרים וכרות
 עמו הברית לתת את ארץ הכנעני, והיינו לתת לו. ואחר כך נתן לזרעו, ואל זה

אָתָּה: נִתְרָא אֶת עֲנֵי אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרִים וְאֵת זַעֲקָתָם שְׁמַעְתָּ עַל יָם סוּף: וַתִּתֵּן אֹתָת וּמוֹפְתִים בְּפָרְעָה וּבְכָל עַבְדָּיו וּבְכָל עַם אֲרָצוֹ כִּי יִדְעֶתָ כִּי הִזִּידוּ עֲלֵיהֶם וַתַּעַשׂ לָךְ שֵׁם כְּהַיּוֹם הַזֶּה: וְהַיּוֹם בְּקִצְתָּ לְפָנֵיהֶם וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה וְאֵת רֹדְפֵיהֶם הִשְׁלַכְתָּ בַּמַּצּוֹלֹת כְּמוֹ אֶבֶן בְּמַיִם עֲזוּיִם:

ירמוזו דברי הפסוק, ותקם את דברייך כי צדיק אתה, כלומר, ולא יעשה ה' דבר בלי צדק, לקחת את הארץ מיד הכנעני בלא משפט, לפני שנשלם עון האמורי. ותרא את עני אבותינו במצרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף. תימה, וכי במצרים לא שמע צעקתם, והלא נאמר (שמות ג, ז') ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו? ונראה על פי מה שכתב המלבי"ם על הפסוק (שם ב, כ"ג) וימת מלך מצרים וכו' ויזעקו, כי המצרים לא הרשו להם אף לזעוק, רק כאשר מת מלך מצרים יכלו לזעוק, כי המצרים חשבו שהם זועקים על מיתת המלך, אבל בזמן אחר לא יכלו לזעוק, לכן אומרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף, כי שם יכלו לזעוק ולהתפלל בקביעות, אבל לא כן במצרים.

ותתן אותות ומופתים בפרעה ובכל עבדיו וכו' וירא ישראל וכו' ויאמינו וכו'. תימא, האם כדי שבני ישראל יאמינו בה' צריכין לעשות לפניהם אותות ומופתים בפרעה ובעבדיו? ונראה עפ"י מה שכתב הרמב"ן (בראשית ט"ו, י"ג), דהנה כתב הרמב"ם בספר המדע (הלכות תשובה פרק ו', הלכה ה') "והלא כתוב בתורה (בראשית ט"ו, י"ד) ועבדום וענו אותם, הרי גזר על המצרים לעשות רע". ותירץ הרמב"ם ז"ל, שהשי"ת לא גזר על איש ידוע, וכל אחד ואחד מאותם המצרים והמריעים לישראל אילו לא רצה, הרשות בידו שלא להרע ואין המצרים יכולים לומר כבר נגזר עלינו (ע"ש). והרמב"ן השיג עליו וכתב כי אף בזה אין טענה על המצרים להענישם, כי על כל פנים קיימו מצות ה', ואף אם גזר שאחד מכל האומות יריע להם בכך, וקדם זה ועשה גזירתו של הקב"ה, זכה בדבר מצוה. והרי אם יצוה המלך שיעשו בני מדינה פלוגית כך וכך, המתרגל חוטא, והעושה יפיק רצון ממנו. וכל שכן שהכתוב אומר (שם) וגם את הגוי אשר יעבודו, שיעבדו את הגוי כולו והם הלכו מעצמם למצרים. לכן כתב (וכן כתב הראב"ד בהשגות שם) כי עיקר החטא של המצרים הוא שהוסיפו למרר את חייהם בכל עבודה קשה, ולא נגזר רק ועבדום וענו אותם, והמה הוסיפו לעשות הרע, כמו שנאמר (זכריה א', ט"ו) אני קצפתי מעט והמה עורו לרעה, עכ"ד. לפיכך נתן הקב"ה אותות ומופתים בפרעה ובכל עבדיו כדי שידעו כולם כי ה' לא גזר אלא שיעבדו בהם המצרים,

ויושע יהנה ביום ההוא את-ישׂראל מיד מצר׳ים וירא
 ישׂראל את-מצר׳ים מת על-שפת הים: וירא ישׂראל את-הנד
 הגדלה אשר עשה יהנה במצר׳ים ויראו קעם את-יהנה ויאמינו
 ביהנה ובמשה עבדו:

או ישיר משה ובני ישׂראל את-השירה הזאת ליהנה ויאמרו
 לאמר אשירה ליהנה פי-גאה גאה סוס ורכבו רמה בים: עני
 וזמרת יה גיה-לי לישועה זה אלי ואגהו אלהי אבי וארממנהו:
 יהנה איש מלחמה יהנה שמו: מרפבות פרעה וחילו ירה בים
 ומבחר שלישי טבעו בים-סוף: תהמת יכסמו ירדו במצולת
 כמו-אבן: ימינה יהנה נאדרי בפת ימינה יהנה תרעץ אויב:
 וקרב גאונה תהרס קמיה תשלח חרנה יאכלמו פקש: וברוח אפיה
 נערמו מים נצבו כמו-גד נזלים קפאו תהמת בלב-ים: אמר אויב
 ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק תרבי תורישמו

אבל לא גזר למרר את חייהם בכל עבודה קשה. וזה מה שאומר הכתוב ותתן
 אותות ומופתים בפרעה וכו' כי ידעת כי הזידו עליהם, כלומר למען דעת כי המצרים
 הם שהזידו עליהם.

זה א-לי ואנוהו. איתא במדרש תהלים פס"ח ממקור ישראל אלו עוברין שבמעי
 אמן, מלמד שכל אחד ואחד היה מראה באצבעו כנגד שכינה ואומר זה א-לי
 ואנוהו. נראה לבאר על פי מה דאיתא בברכות (דף ג', ע"א) מגין שאפילו עוברין
 שבמעי אמן אמרו שירה על הים, שנאמר (תהלים ס"ח, כ"ז) במקהלות ברכו
 אלקים ה' ממקור ישראל. הנה ידוע מחכמי הרופאים שאשה הרה עלולה להפיל
 עוברה בגלל איוו התרגשות והתפעלות, הן מסיבת איוו רעם והן מסיבת איוו רעש.
 ובעת שעברו בני ישראל את הים הם היו שרויים בפחד ובמורא מפני המצרים
 ומפני החצים אשר ירו עליהם, בכל זאת לא הפילה שום אשה מנשי ישראל את
 עוברה, וכולם מתאימות ושכולה אין בהם, וזכו להוליד ולהוציא לאוויר העולם
 את בניהם בלא שום נזק. ולכן כאשר גדלו אלו הילדים, הם אמרו שירה והודו לה'
 שעשה להם ניסים כאלה. והיינו במקהלות ברכו א-להים ה' ממקור ישראל, שהם
 ברכו את ה' על שלא הפילו אותם אמותיהם, והו שדורש רבי עקיבא מכל הפסוק
 (ע"ש בברכות).

גְּדִי: נִשְׁפָּט בְּרוּחַךְ כְּסִמּוֹ יָם צָלְלוּ כַּעֲפֹרַת בְּמִים אֲדִירִים: מִי-
 כְּמִכָּה בְּאֵלִים יְהוָה מִי כְּמִכָּה נֶאֱדָר בְּקֹדֶשׁ נֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה-פְּלֵא:
 נְטִיטָה יְמִינְךָ תִּבְלַעְמוּ אֶרֶץ: נְחִיטָה בְּחֶסֶדְךָ עִם-זוֹ גְּאֻלְתָּ גְהֻלְתָּ
 בְּעֹזְךָ אֶל-גְּוָה קֹדֶשְׁךָ: שָׁמְעוּ עַמִּים: רְגִזוּן חֵיל אָחוֹ יִשְׁבְּי פְלִשְׁתָּ:
 אֲזוּ נִבְהָלוּ אֱלֹפֵי אֲדוּם אֵילֵי מוֹאָב יִאֲחֲזֻמוּ רָעַד נִמְגוּ כֹל יִשְׁבְּי
 כְּנָעַן: תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וְפָחַד בְּגֹדֶל זְרוּעֶךָ יִדְמוּ כְּאֶבֶן עַד-
 יַעֲבֹר עִמָּךְ יְהוָה עַד-יַעֲבֹר עִם-זוֹ קִנְיָתָ: תִּבְאָמוּ וְתִטְעֻמוּ בְּהַר
 גִּחְלָתְךָ מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלְתָּ יְהוָה מִקֹּדֶשׁ אֲדֹנָי כּוֹנֵנוּ גְּדִי. יְהוָה |
 יִמְלֹךְ לְעֵלְמָם נְעַד: יְהוָה | יִמְלֹךְ לְעֵלְמָם נְעַד: יְהוָה מְלֻכּוֹתָה קָאָם
 לְעֵלְמָם וְלְעֵלְמֵי עֲלֻמְיָא: כִּי בָא סוּס פָּרְעָה בְּרֻכְבוֹ וּבִפְרָשָׁיו בְּיָם
 וַיִּשָּׁב יְהוָה עֲלֵיהֶם אֶת-מֵי הַיָּם וּבְגִי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בַיַּבֶּשֶׁה בְּתוֹךְ
 הַיָּם: כִּי לִיהוָה הַמְּלוּכָה וּמִשְׁלַל בְּגוֹיִם: וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר
 צִיּוֹן לְשִׁפְטֵי אֶת-הַר עֲשׂוֹ וְהִיתָה לִיהוָה הַמְּלוּכָה: וְהָיָה יְהוָה
 לְמֶלֶךְ עַל-כָּל-הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְהוָה אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד.

יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מִלְכָּנוּ הָאֵל הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל
 וְהַקְּדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ. כִּי לְךָ נִאֲהָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וְשִׁבְחָה הִלַּל וְזִמְרָה עֲזוֹ וּמְמִשְׁלָה
 נִצַּח גְּדֻלָּה וּגְבוּרָה תְהִלָּה וְתִפְאָרֶת קֹדֶשׁה וּמְלֻכּוֹת.
 בְּרֻכּוֹת וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: בְּרוּךְ אַתָּה
 יְהוָה אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל בְּתִשְׁבָּחוֹת אֵל הַהוֹדָאוֹת אֲדוֹן
 הַנִּפְלְאוֹת הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זִמְרָה מֶלֶךְ אֵל חַי הַעוֹלָמִים:

צללו כעופרת במים אדירים. לכאורה יש לשאול, הלא עופרת צוללת גם במים
 קלים? ועיין ברש"י מנחות (נ"ג, ע"א, ד"ה יבוא אדיר) שפירש לפי הגמ' שם
 שפירוש הפסוק הוא צללו כעופרת במים, ומי צלל, אדירים, כלומר המצרים
 שנקראו אדירים. ולפי זה צריכין להפסיק בין מים לבין אדירים.
 חי העולמים. הח' בצירי, ויש גורסים חי העולמים הח' בפתח (עיין אבן ספיר